

BARIŞ GAZETECİLİĞİNİN SOSYO-POLİTİK İMKANI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

*EkmeL GEÇER**

Barış gazeteciliğine bakış açısı ve haber üretimindeki “çatışma eksenli” hikâyeleştirme, ilgili toplumun politik, sosyolojik ve sosyo-psikolojik yapısıyla yakından ilişkilidir. Althusser’in vurguladığı “devletin ideolojik aygıtları” da (1970) dikkate alındığında, bu irtibatı medyada suç konusunun işlenilmesinin devamlılığına, eğitime, dine, kültür/değer üretimine ve hastane, okul ve diğer kurumsal alanlara kadar genişletmek mümkündür.

Elinizdeki çalışma bu nedenle, özellikle demokratik olarak kırılğan ve polarizasyonun yoğun olduğu bir ortamda teorik olarak daha istikrarlı ve pratiğe yönelik bir barış gazeteciliği modelinin imkânını irdelemektedir. Bunu yaparken, uzlaşının inşası ve çatışma çözücü olması adına özellikle kaotik ortamlarda “kaliteli haber üretimi” tanımıyla ortaya çıkan “barış gazeteciliği” (peace journalism), daha çok Batı eksenli olan literatürel tartışmasına değinerek, gelişmekte olan ülkelerdeki muhtemel demokratik sorunlar ve haber üretiminin uzlaşma sağlamadaki rolü etrafında detaylandırılmıştır. Diğer bir ifade ile makale, barış gazeteciliğinin ontolojik gerçekliğine ve bilgi felsefesi açısından barışa bir evrensel insani değer olarak hizmet

* Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Üniversitesi İletişim Fakültesi, ekmeLgecer@sakarya.edu.tr

eden profesyonel gazetecilik aktivitesine vurgu yapacaktır. Söz konusu epistemolojik kapsam lokal örnekler ve ulusal güvenlik, bağımsız gazetecilik ve milliyetçilik ekseninde verilecektir. Bundan yola çıkarak analiz; barış gazeteciliğinin uygulanabilirliğinin demokratik esneklik, toplumsal ve politik faydacılık ve içerik kalitesi ile mümkün olabileceği sonucuna varmıştır.

Anahtar Kelimeler: Medya, politika, barış inşası, haber üretimi

SOCİO-POLİTİCAL POSSİBİLİTY OF PEACE JOURNALİSM: A CRİTİCAL EVALUATİON

The peace journalism perspective and the “conflict focused” story telling is closely linked to the political, sociological and socio-psychological structure of the related society. Considering Althusser’s “Ideological State Apparatuses” (1970) as well, it is likely to widen this construction to crime continuity on media, education, religion, culture/value production and hospital, schools and other official institutions.

Therefore, this study aims to examine the possibility of a theoretically more stable and practical peace journalism model especially in a democratically fragile and polarised atmosphere. This examination of peace journalism, which emerged as “quality news production” in chaotic ambiances, has been based on the Western literature review and detailed within the context of probable democratic problems in developing countries and examined the role of news production in building the reconciliation. In other words, this article highlights a professional journalistic activity that serves peace as a universal value in terms of the ontological reality of the peaceful journalist and epistemology. The mentioned epistemology will be explained in the context of local samples and national security, anti-terrorism law, independent journalism, and nationalism debates. From this point of view, the implementation of peaceful journalism would be possible through flexibility of democracy, the social and political pragmatism, and the quality of content.

Keywords: Media, politics, peace building, news production

Giriş: Kavramsal ve Kültürel Arka Plan

İkinci dünya savaşından sonra klasik anlamdaki savaşların yerini, daha çok habercilik faaliyetleriyle propaganda biçiminde yürütülen çatışmalar almıştır. Gelişen medya teknolojileri, devletler için yeni mücadele alanları açmış, bu bağlamda akademik çevrelerde *algı yönetimi* (Ridout, 2012: 76), *iliştirilmiş gazetecilik* (Katovsky & Carlson, 2003), *rızanın imalatı* (Chomsky & Herman, 1998) ve *gündem belirleme* (McCombs & Shaw, 1972) gibi teoriler tartışılmaya başlanmıştır. Politik ya da askeri güçler, bu kavramlar etrafında, savaşlarını, ulusal ya da uluslararası anlamda itibarlarını artıracak bir halkla ilişkiler ve iletişim stratejisi olarak görmüştür. Artık medya profesyonelleri savaşı aktarmak yerine, devlet erkânının istediği biçimde bir kurguyla çatışmayı seyirciye iletmeye başlamış, böylece izleyicide savaşın ne kadar mühim olduğu, ölümlerin kaçınılmaz olduğu, devletin itibarı için sivil “zayıatın” görmezden gelinmesi gerektiğini anlatarak toplumun, savaş hallerine, çevresel ve insani zararlara rıza göstermesini salık vermişlerdir. Bu noktadan hareketle gazeteciğe yeni bir bakış açısı kazandırmak isteyen *John Galtung* (1996) savaş muhabirliğinin yanından daha yapıcı bir habercilik anlayışıyla barış gazeteciliği fikrini ortaya atmış ve özellikle Lynch ve Goldrick (2005) tarafından geliştirilmiştir bu teori ve alan gazeteciliği geliştirilmiştir.

Vakıya, barış gazeteciliği fikri evren üzerinde vuku bulan çatışmaların hangi seviyede olursa olsun uzlaşma ile ya da en azından şiddet olmadan çözülebileceği fikrine atıfta bulunur. Gelişmekte olan ülkelerde bu fikir çeşitli sosyo-politik nedenlerle henüz tam olarak kabul edilememiş olsa da hem medya profesyonellerinin çabaları hem sivil toplum kuruluşlarının etkinlikleri hem de bireysel çalışmalarla, şiddetsizliğin olabirliği üzerinde durulmaya başlanmıştır. Bununla birlikte kültürlerarası çatışmalara yönelik iletişim çalışmalarının artması, söz konusu şiddetsizlik fikrine katkıda bulunmuş, gruplar ya da bireyler arası çatışmalarda problem çözme yöntemi kullanılmaya başlanmıştır. Çünkü bir yandan daha somut biçimde çatışmadan ve dolayısıyla barıştan bahsedilirken, tolerans/ötekileştirme ve kargaşa/şiddetsizliğin daha soyut olduğu kültürel ve yapısal haller de mevcuttur. Bu paralelde, *barış gazeteciliği*, en temel anlamda çatışmaların analizi ve barışçıl şekilde çözülmesine katkı sağlayacak doğru bilgiyi hakkaniyet temelinde hedef kitleye aktarmak olarak tanımlanmıştır. Burada, habere başka bir sorumluluk yüklendiği anlaşılmaktadır. Savaş muhabirlerinin sahadaki tecrübelerini teorik olarak destekleyecek bir mekanizma geliştirilerek, bir anlamda sahanın içerisinde olan gazetecilerin empati kurarak haberlerini yapması ve zımni bir arabuluculuk görevi görmesi amaçlanmıştır (Lynch & Galtung, 2010).

Elinizdeki makale, barış gazeteciliğinin söz konusu teorik kapsamı üzerine yapılandırılmış, özellikle Galtung’un, Lynch ve McGoldrick’in de refere ettiği biçimiyle

(Lynch & McGoldrick, 2005), sadece fiziksel şiddet değil aynı zamanda kurumsal ve toplumsal nedenlerle kişiyi ırkçılık, ayrımcılık gibi duygusal şiddete yönlendiren *kültürel şiddet* kavramsallaştırması etrafında tartışmayı derinleştirmiştir. Galtung; savaş muhabirliğinin genellikle bireyin özel alanına giren fiziki şiddetten bahsederken, barış gazeteciliği literatürü haber içeriğinin daha kapsamlı olması gerektiğini, çevresel faktörleri de dikkat almasını ve böylece kaosu yapısal ve kültürel kökenlerini açığa çıkarması gerektiğini ifade eder (Galtung, 2006) ki, böyle bir yaklaşım muhabirin, haberin işlenişi ve sonraki adımlarında daha dikkatli olmasını ve çatışma yönetimi açısından daha anlamlı verilere ulaşmasını sağlayacaktır. Böyle bir haber yazımında “onlar ve biz” gibi kategorizasyon olamayacağı gibi ötekileştirmeden uzak durulacak, kaybetmek ya da kazanmak yerine insanı önce çıkararak bir değerlendirme önce çıkacaktır. Diğer taraftan, çözüm odaklı bir habercilik sürekli “düşman” üreten bir söylemi kullanmayarak şiddetin çatışmaya verilecek tek cevap olmadığını anlatacaktır.

Barış gazeteciliğinin bu disiplinler arasılığı, elinizdeki çalışmanın da Türkiye örneğine daha geniş bir perspektiften bakmasını salık vermekte, iletişim psikolojisi, medya ve politika ilişkisine ait literatüre değinmesini zorunlu kılmaktadır. Medya araçlarının, özellikle haber üretiminin, gerçeği sadece yansıtmadığı fakat gerçeğe yönelik algıyı bizzat oluşturduğu saptamasından hareketle, çatışma haberciliğinde eşik bekçilerinin, editörlerin, ekonomik, politik ve askeri gücün oynadığı role dikkat çekmektedir. Belki de çalışmanın ilerleyen satırlarında daha da detaylandırılacağı üzere, *gündem oluşturmanın* barış gazeteciliği üzerindeki etkisinin yanında haberde *çerçeveleme teorisine* de bu bağlamda değinmek mümkündür. Çerçeveleme teorisi en basit ifadesiyle bir konunun haberlerdeki ele alış biçiminin, söylem ve nitelendirilişinin o haberin izleyicide bıraktığı etkiyi ve haber içeriğinin izleyici tarafından anlaşılma biçimini etkileyebileceğini ifade etmektedir (McCluskey, 2017: 13). Medya profesyonellerinin haber prosedüründeki seçimleri izleyicinin, farkında olmadan gerçekleri olduğundan başka bir biçimde yorumlamasına neden olabilir ve bu çerçeveleme daha ileri düzeyde bir konu hakkında toplumsal yaklaşımı, söylemi değiştirerek ciddi politik ve kültürel sonuçlar doğurabilir (D'Angelo & Kuypers, 2010).

Bu bağlamda özellikle, çatışmanın ve terör olaylarının gündemden düşmediği, demokratik ve toplumsal uzlaşma anlamında gelişmekte olan ülkelerde barış gazeteciliğine biçilen rol daha da büyüktür. Diğer yandan siyasi olarak gündem belirlemenin, çerçeveleme teorisinin ya da rızanın imalatının haber içindeki görünürlükleri ve demokratik sorunların medya özgürlüklerine yansıyan yönü barış gazeteciliğinin teorik bağlamında uygulanabilirliğini zorlamaktadır. Muhabirlerin haberden etkilenen tüm tarafların sesini duyurması; habercilikte tarafsızlık, doğruluk, netlik ve zamanlılık gibi etik ilkeler politik polarizasyonun yoğunlaştığı

anlarda gazeteciyi ikileme düşürmektedir. Şiddetin, milliyetçi duyguların, toplumsal güvenliğin ve ulusal çıkarların kamuoyunu etkin bir şekilde meşgul etmesi ve bu hassasiyetin politikacılar tarafından en üst düzeyde seslendirilmesi medya profesyonellerinin oto-kontrolünü de artırmaktadır.

Böyle bir oto-kontrolde medya açık bir biçimde politikanın ve gücün (power) “gösteri alanı” olmakta (Orwenjo & Oketch, 2016), toplumsal ideoloji medya kanalları aracılığıyla şekillenmekte, farklı toplumsal katmanlara aktarılmakta ve yine basında sıklıkla yer bularak ulus-ideoloji güçlendirilmektedir. Burada Althusser’in “devlet ideolojik aygıtları”na özel bir referans vererek, genel olarak medyanın, daha özelden haber medyasının, kamuoyunu oluşturmasındaki etkisi ve yine bu bağlamda şiddet içerikli marjinallikle mücadeledeki rolü yeniden tartışılmalıdır. Öyle ki, politik seviyenin imkân verdiği ölçüde habercilik ve toplumsal örgütlenme seviyesinde şiddetle mücadele edilebilmekte, çatışmanın çözümüne alan oluşturulmakta ve sivil toplum aktiviteli meşru görülebilmektedir. Aksi takdirde bugün için “meşru olan” politik atmosferin değişimiyle yarın “gayri meşru” ilan edilebilmekte ve kamusal alanın tümüyle dışına çıkarılmaktadır. Bu nedenle bütün mecralarıyla medyanın (yeni ve geleneksel) bir yandan barış için itici güç olması ve çözüme olanak sağlaması, diğer yandan çatışmanın kalıcılığına hizmet etmesi ve problemi daha da karmaşık hale getirmesi de mümkündür.

Bütün bu yaklaşımlara rağmen, Türkiye’deki basın özgürlüğüne dair sorunların birçok ülkeyle benzerlik göstermesi ve bir bakıma görece serbestisi belirli ölçüde de olsa gazetecilik ilkelerini ayakta tutabilmektedir. Bu ilkeler *iyi haberciliğin* özellikleri olan doğruluk, tarafsızlık, bağımsızlık ve zamanlılık gibi sıklıkla vurgulanan unsurlardır (Niblock & Machin, 2006). Fakat söz konusu gazetecilik standartları demokratik açıdan kırılabilir olan ülkelerde ne ölçüde çatışmanın çözümüne katkı sunabilmektedir? Gazeteciler bir yandan haberciliğin etik kurallarını öncelerken diğer yandan politik ve kültürel baskıların etkisi altında barışa nasıl katkıda bulunabileceklerdir? Medyanın ekonomi-politiği göz önünde bulundurulduğunda *iyi gazeteciliğin* olanağı var mıdır?

Aslında “barış gazeteciliğinin bir anlamda bu tartışmalara cevap olarak sunulduğunu” belirtmek yanlış olmasa gerektir. Bütün “kötümser” şartlara ve bakış açısına rağmen barış gazeteciliği, özellikle haber medyasının çatışmaların çözümüne en üst düzeyde katkısının olabileceğinden hareket eder. Diğer yandan barış gazeteciliğinin, kullanım alanı sadece sıcak çatışmaların ve şiddet olaylarının yaşandığı yerler değil aynı zamanda yaygın ve yanlış gazetecilik anlayışına alternatif olarak da ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Peki, siyasallaşmanın ve kutuplaşmanın yoğunlukla görüldüğü, medya ve güçler arasında çatışmaların yaşandığı,

iliştirilmiş gazetecilik iddialarının konuşulduğu ve haber odasında farklı görüşlerin sunulmadığı öne sürülen Türkiye’de barış gazeteciliğinin sosyo-politik imkânı var mıdır?

Barış Gazeteciliğinin Gelişimi ve Disiplinler Arasılığı

Haber üretimin en temel çalışma alanlarından biri “çatışma muhabirliği”dir. Politika, ekonomi ve sağlık haberciliği de gazetecilik çalışmalarında önemliyse de toplumsal uzlaş ve insani değerler açısından savaş/çatışma muhabirliğine atfedilen alaka iletişim ve medya literatüründe daha belirgindir. Özellikle *Körfez Savaşı* sonrasında savaş muhabirliğine yönelik çalışma ve uygulamalar artmış, ilerleyen yıllarda çatışma alanlarına sadece bu anlamda uzmanlık kazanmış muhabirler yönlendirilmiştir. Bu nedenle gazetecilik ve medya çalışmalarında ilgili konuya hasredilmiş akademik çalışmalar artış göstermiş; Chomsky (2010), Hallin (1989) ve Roach (1993) gibi isimler farklı teorilerle alana ciddi katkılar sunmuşlardır. Şüphesiz savaş muhabirliğinin ele alındığı yerlerde, önemli bir kavram olarak “barış gazeteciliği”nin ortaya çıkmasında Jake Lynch ve Annabel McGoldrick’in çok önemli katkısı söz konusudur. Aynı zamanda başarılı ve tecrübeli iki muhabir olan Lynch ve McGoldrick’in¹ yazdıkları “Barış Gazeteciliği” (Lynch & McGoldrick, 2005) kitabı bu alanda şimdiye dek başvuru en önemli eserlerden biri olmuştur. Daha sonra bu ikilinin “Reporting the World” (Dünyayı Haberleştirmek), ismiyle kurdukları düşünce enstitüsü “habercilik açısından düşünülebilecek en anlamlı think-tank” olarak nitelendirilmiştir. Lynch’in barış gazeteciliğine yüklediği toplumsal sorumluluk kendisinden sonraki yazarları da etkilemiş, bu çerçevede *Youngblood* da barış gazeteciliğinin uzlaş, çözüm ve sorumlu yönünü öne çıkaran *Barış Gazeteciliği: Çatışmaları, Uzlaş ve Çözümü Sorumlu Haberleştirme* (Youngblood, 2016) isimli bir esere imza atmıştır.

Söz konusu kitapların konusundan da anlaşılacağı üzere barış gazeteciliği, geleneksel habercilik yaklaşımlarının yanı sıra, özellikle son yıllarda ortaya çıkan çalışmalar, savaş gazeteciliğinin sorunlarını ele alarak, yaygın habercilik kurallarını açık bir biçimde eleştirmiş ve daha çok toplumsal şiddet, çatışmayla ilgili çözümleyici bir yazın geliştirmiştir (Loyn, Good journalism or peace journalism?, 2007). Bu çerçevede, Lynch ve McGoldrick tarafından “muhabirin neyi nasıl haberleştireceği ile ilgili seçimi” olarak tanımlanan ve bu seçimin “okuyucunun ve seyircinin (audience) çatışmaya yönelik şiddet içerikli olmayan cevapları da

¹ Jake Lynch *BBC* televizyonu sunucusu ve muhabiri olarak çalışmıştır. Daha önce *SKY News* ve *Independent Gazetesinde* de televizyon haberciliği ve muhabirlik görevlerinde bulunmuştur. Annabel McGoldrick da Taylan, Burma ve Endonezya’da savaş muhabirliği yapmış deneyimli gazeteci, radyocu ve televizyon sunucusudur. *Harold Pinter* ile *BBC* için yaptığı, Yugoslavya’daki NATO bombalamalarını anlattığı “Savaşa Karşı” adlı belgesel oldukça başarılıdır.

dikkate almasını sağlayan” (2005: 6) özelliği ilintisinde aktarılan barış gazeteciliği, aslında bir yönüyle izleyiciyi yönlendirme amacı gütmektedir. Bu nedenle, toplumsal kutuplaşma seviyesini düşüren, gerçekçi ve çözüm üreticidir. Literatürde savaş gazeteciliği, barış haberciliğine alternatif olarak konumlandırılmasa da (Akanni, 2018: 131) Galtung ve Youngblood, barış gazeteciliğinin karşısında konumlandırılan savaş gazeteciliğinin ise izleyici tandanslı değil; bir anlamda propagandacı ve elitist tarafının yoğun olduğunu söylerler (Galtung, 1996; Youngblood, 2016: 19).

Bütün bu yönleriyle barış gazeteciliğinin ya da çatışma çözümüne yönelik medya içeriğinin çatışmanın bütün yönlerini ele almaktan, coğrafi ve sosyo-politik gerçekleriyle ilişkilendirilmesi gereğinden geçtiğini ifade etmek yanlış olmayacaktır. Bu nedenle tarafsız ya da kurban odaklı ve evrensel insan haklarına taraf bir haberciliğin toplumsal kutuplaşmayı iyileştirici etkisi mevcuttur. Çünkü çözüm odaklı habercilik, askerin ya da politikacının (güç odaklılık) yanında “iliştirilmiş” ve rekabet güdümlü olmaksızın, bütün tarafların durumunu yansıtmak amacıyla ortaya çıkmıştır. Çözüm odaklılık bu nedenle barış inşası ve onun devamlılığına yönelik yaratıcılığı ve gerçeklere ulaşmak için derinlikli bir “araştırmacılığı” ve “fikri takibi” de destekleyerek, savaş sonrası gelişmeleri, çatışmanın yıkıcı sonuçlarını, demokratik oluşumları, suçlunun yargılanmasındaki olumsuzlukların giderilmesini ve uzlaşmacı birliktelikleri öne çıkarır (Sharp, 2014).

Barış gazeteciliğiyle ilgili olan bu tartışmalar, söz konusu kavramsallaştırmanın disiplinler arasılaşmasına işaret eder. Ancak bu durum bir yönüyle teorik tartışmaları zenginleştirirken, diğer yandan belirgin bir çerçeveye konumlandırılmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, barış gazeteciliği ya da çatışma çözümüne yönelik medya üretimini siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler ve güvenlik çalışmalarıyla ilişkilendirmek anlamlı olsa da, bu çok yönlülüğün temel gazetecilik prensipleri ile (toplumu yansıtmak, gerçekliğe ayna olmak, tarafsızlık vd.) çelişmesi ihtimali göz önünde bulundurulursa barış gazeteciliğini, habercilik literatürünün içinde bir uzmanlık alanı değil de, haber/medya profesyonellerini geliştirmeye yönelik bir bakış açısı olarak da sunmak mümkündür.

Medyanın Çatışmadaki Rolü ve Barış Gazeteciliğinin Eleştirisi

Toplumsal çatışmaların medya açısından analiz edildiği çalışmalar, medya içeriğinin arabuluculuk konusunda zayıf kaldığına işaret etmektedir. Söylem ve içerik analizinde “barış” a vurgunun oldukça nadir olması, mağdur ya da kurbanların taraf olduğu haberlerde daha çok resmi kaynaklara başvurulması ve çözüm konusundaki kararsız tutum, bu zayıf üretimin işareti olarak gösterilmiştir (Abu-Nimer, 2013: 76). *Barış* kelimesi haber içeriğinde dillendiriliyor olsa

da izleyicinin anlamlandırma ve yorumlama zorluğuyla karşılaşması haber medyasının *uzlaşımı* temsilindeki söz konusu çekimsizliğinin bir sonucu olarak not edilmiştir. Ayrıca, haber profesyonellerinin çatışmaların mutabakat ile sonuçlandırılmasına yaptıkları zayıf etki; aslında onların barış kültürüne hâkim olamamaları, haber odasındaki standartlaşma, eğitim aldıkları kurumların sunduğu tek yönlülük, içinde oldukları yaygın düşünceden etkilendikleri ve sonuçta suskunluk sarmalının bir uzantısı olarak “kabul edilebilir” bir dili tercih etmelerinden kaynaklandığı da aktarılmıştır (Roy & Shaw, 2016).

Şüphesiz barışın inşası ve medya içeriği arasındaki bu zayıf ilişkinin nedenleri arasında hem kültürel anlamda hem de haber üretimi açısından *çözümün yapılandırılmasına* dair birikimin eksikliği de sayılabilir. Söz konusu uzlaşma kültürünün yoksunluğunun oluşturduğu etki toplumdan topluma değişebilirken; tarihsel bağların, kahramanlık özleminin ve geçmişe öykünmeni yoğun olduğu milletlerde ve tarihsel hataların konuşulmadığı ortamlarda barışın inşası daha da zorlaşmaktadır. Bunun da ötesinde, medyanın sosyal sorumluluğu ve tartışmanın çok yönlü ilerlemesindeki rolü, arabuluculuk konusundaki tecrübe eksikliği nedeniyle akamete uğramaktadır (Musa, 2011). Aynı paralelde, “barışın, yapısındaki naiflik nedeniyle savaş kadar habere konu olamayacağı” ve gazetecilerin haber üretimindeki çarpıcılık, okunurluk, farklılık ve dikkat çekicilik gibi özellikler sebebiyle barışa çok yer veremedikleri de ifade edilebilir. Barış süreçlerinin uzun ve karmaşık olması, daha sakin ve açık ortamlarda hayat bulması ve her zaman çatışma içermemesi hasebiyle daha yumuşak kelimeler etrafında kurgulanması haberciliğin karmaşa, şiddet, tehdit, sadelik ve ilgi içeren yapısıyla çelişiyor gibi algılanmaktadır (Keeble, Tulloch, & Zollmann, 2010).

Bütün bunlara rağmen, barış haberciliğinin sakin ve okunmayı artıran motivasyonlardan tümüyle uzak olacağını iddia etmek anlamsız olacaktır. Kolombiya’da Fark isyancılarının elli üç yıllık savaş sonrasında başkan Juan Manuel Santos’in çabalarıyla barış sürecini ve silahsızlanmayı başlatmaları (Brodzinsky, 2017), 1994’te İsrail ve Ürdün’ün kırk altı yıllık savaşı bitirme konusunda anlaşmaları (Sciolino, 1994) ya da Hindistan ve Pakistan arasında 1972’de imzalanan barış anlaşması (Hashim, 2014) ve bu olaylara dair oluşturulan medya içerikleri, çarpıcı bir haber dilinin olabileceğini göstermektedir. Barış süreçlerini konu alan haberler savaş hikâyelerine oranla daha yumuşak kelimelerle örülme, gerilimin yüksek olduğu haberler daha yakın takip edilmekte ve aktörleri kaybeden ve kazanan olan hikâyeler daha çok kişiselleştirilebilmektedir (Ottosen, 2017: 131). Ancak biten çatışmaya dair tarihsel bilgi, ölümler, yıkımlar ve anlaşma esnasındaki inişli çıkışlı tartışmalar ve gün yüzüne çıkan kaygılar; gazeteci için yeterli drama ve aksiyon ihtiyacını karşılayabilecek niteliktedir (Hawkins, 2011: 263).

Kuşkusuz, medya mecralarının barış ve savaş haberciliğindeki tutumları; onların çatışmanın çözümünde, toplumsal düşünceyi aktaran, tarafların sorun ve sorumluluklarını irdeleyen ve kamunun görüşmelerin bir parçası olmasını sağlayan aktif bir taraf olmasına yol açmaktadır. Basın; barış inşasındaki rolünü daha fazla bilgilendirerek, şeffaflığın oluşmasına olanak tanıyarak, halkların gündemini barıştan yana oluşturarak ve yetkilileri, siyasetçileri ve baskı gruplarını diplomasinin işlemesi konusunda ikna ederek aktive edecektir. Böylelikle haber profesyonelleri uzlaşının tanımlanması ve ortaya çıkmasına yardımcı olmakta ve çabanın, çatışmaya neden olan çıkar için değil uzlaşının tesis edilmesi için harcanmasına katkı sağlayacaklardır (Spencer, 2005: 175; Tripelli, 2016: 163). Ancak savaş gazeteciliğinin alışlagelmiş örgüsü ve ölümlerin, yaralanmaların, kurbanların içindeki zor durumun haberleştirilmesindeki deneyim çatışmayı iyi bir haber için daha elverişli kılmakta ve okuyucu için daha çok ilgi çekici olmaktadır ve barışın oluşum süreci kadar karmaşıklık taşımadığı için zor analizlere ihtiyaç duymamaktadır. Zira çatışmaya yönelik daha çok kaynakların ifadesi ile aktarılan bilgilerle oluşturulabilirken barışı dolaylılamak² (Mora, 2011) daha geniş açılı bir yaklaşımı ve çok yönlü bir değerlendirmeyi gerekli görmektedir. Diğer yandan, gazetecilik mesleği açısından, savaş haberciliğinin olduğu ortam muhabirin prestij kazanmasına, ödüller almasına ve alanında kahramanlaştırılmasına katkı sağlarken barış gazeteciliğinin daha durağan bir yapısı vardır (Lynch, 2008: 3).

Medyanın, uzlaşma sağlamadaki rolünü irdeleyen çalışmalar, alternatif bir habercilik yöntemi olarak *yurttaş gazeteciliğinden* ve tutarlılık, tarafsızlık ve sorumluluk dahil evrensel haber kriterlerinin öneminden de bahsederek, muhabirlerin böylece çeşitliliği oluşturabileceğini, farklı görüşlerin aktarılabilirdiği ortamın sağlanabileceğini ve yaklaşımların eksik ve sorunlu yanlarının ortaya çıkarılabileceğini aktarmışlardır. Allan; bir adım daha ileri giderek, medyayı sadece geleneksel ve yeni teknolojik ortamlardan ibaret görmemekte, çatışmanın yol açtığı yıpranmanın sinema, tiyatro, afiş ve benzeri mecralar aracılığıyla da betimlenebileceğine işaret etmektedir. Böylece medya sadece gözlemci olarak değil, toplumsal dönüşümün katalizörü olma rolünü de üstlenmektedir. Bu nedenle, Allan; e-mailler, forumlar, sosyal medya kanalları, blog ve mesajlaşma yoluyla yükselişe geçen yurttaş haberciliğinin, medyanın geleneksel rolüne alternatif olarak sosyal sorumluluk biçiminde ortaya çıktığını ifade etmiştir (Allan, 2012). Özellikle çatışma dönemlerindeki hassasiyet nedeniyle, sosyal medyadan aktarılan haberlere literatürde temkinli yaklaşıyor olsa da, yurttaş gazeteciliğinin

² Dolaylılama, haberin içinde barındırdığı bilginin enformasyona, olayın öyküye, kaynağın aktöre ve ilginin eğlenceye çevrilmesi ile yapılır.

barışın inşası için gerekli olan bağımsız haber üretimine pozitif katkı sunacağı görüşü de öne sürülmüştür. Söz konusu yaklaşım, sosyal medyanın daha geniş kitlelere ulaşarak kamuoyunu bilgilendirmede daha aktif olabileceğini ve sosyal sorumluluk taşıyan habercilikle ilişkilendirilebileceğini anlatmaktadır. Bu habercilik biçimini *kamu yararı amaçlayan gazetecilik* olarak isimlendiren *Gazetecilik Ansiklopedisi* diğer yandan kamu yararının net olarak bilinmeyeceği ve zaman ve mekana göre farklılık göstereceği için bu gazetecilik biçiminin tanımlanamayacağı düşüncesindedir (Sterling, 2009: 1803).

Kamu yararının bu bilinmezliği barış gazeteciliğinin de eleştirilmesine yol açmış, uzlaşya taraf olmanın gazeteciliğin nesnellik özelliğiyle çeliştiği ifade edilmiştir. Bu nedenle, barış gazeteciliğinin yerine *çatışmaya duyarlı gazetecilik* (Jimoh & Kayode, 2018) ve *mağdur gazeteciliği* (Gibbs & Warhover, 2002) gibi isimler de kullanılmıştır. İyi bir haber hikâyesinin barış gazeteciliğinin gerekli kıldığı her şeyi içerebileceğini ifade eden Loyn, tarafsızlığın haber üretiminin temeli olduğunu vurgulamış ve ancak nesnelliğin *iliştirilmiş gazeteciliğe* karşı durabileceğini belirtmiştir (Loyn, 2007). Barışın inşası için çaba gösteren gazeteci, aslında kişisel ve gönüllü bir perspektifle davranmakta dolayısıyla da daha baştan kendini haber karşısında konumlandırmıştır. Bütün bu nedenlerle, barış gazeteciliğinin; medyanın ekonomi-politiği, organizasyonel değerleri, sektörel zorlukları, traj kaygısı ve politik ilişkilerini göz ardı ettiği savunulmuş ve daha etkin olması için yapısal bir dönüşüme ihtiyaç duyduğu sonucuna varılmıştır (Lynch, 2008: 7).

Haber Sosyolojisi Açısından Barış Gazeteciliği: Nasyonal ve Politik Çıkmazlar

Gazetecilik ve medya özgürlüğünün geneliyle ilgili olsa da “barış gazeteciliği” de birçok anlamda “ulusal güvenlik” konusu etrafında tartışılmalıdır. Aslında söz konusu tartışma, ülkelerin demokratik gelişimiyle paralel bir biçimde seyretmektedir. Daha çok elitler, askeri ya da politik güçler tarafından öne çıkarılan “ulusal güvenlik” meselesi hemen her haber konusu ile ilişkilendirilebilmekte ve muhabirlerin bu tartışmaya dahil olabilecek konuları incelemesi zorlaşmaktadır. Medya profesyonelleri bu nedenle “ulusal tehdit” olarak algılanabilecek haber hikâyelerini işlemekte gönülsüz davranmakta ya da içinde yaşadıkları toplumun bakış açısını benimsemiş olmaları hasebiyle gazetecilik faaliyetlerinde genel geçer habercilik ilkelerini göz ardı edebilmektedirler (Galtung, 2006). Bu durumun, gelişmekte olan ülkelerde, medya organizasyonlarının da diğer resmi kurum ve kişiliklerle aynı sorumluluk ve “milliyetçi hassasiyetle” hareket etme zorunluluğuyla da ilişkisi vardır. Bu ülkelerde muhabir ya da medya profesyonelleri de bir anlamda politik ya da daha sert biçimde askeri perspektiften vakaları inceleyerek toplumun, devletin çıkarlarını diğer gazetecilik ilkelerinden çok önde tutarak

ülkeye ve toplumsal faydaya hizmet etiklerini düşünmektedirler. Ulus-devlet anlayışıyla da yakından ilişkili olarak muhabirler kendilerini asker ya da devlet görevlisi gibi davranmakta alıkoyamamaktadırlar. Bu nedenle ulusal çıkarlara tehdit oluşturacak bir husus söz konusu olduğunda, haber kaynağı olarak elitleri, askeri, güvenlik güçlerini veya da toplumun milliyetçi duygularına hitap edebilecek politikacıları seçmek istemektedirler (Hess & Waller, 2017).

Böyle bir durumda da gazeteciler zaten “söylem seçkinleri”³ ne bir yönüyle bağlı olan “kaynak” arayışlarını daha da yoğunlaştırarak, elitlerin haber üzerindeki etkilerinin artmasına neden olurlar. Dolayısıyla haber sosyolojisi açısından tartışılan “eşik bekçileri” yahut Bourdieu’nun “sembolik seçkinleri” (Bourdieu, 1998) yani bir anlamda editörler, akademisyenler, yazarlar, sanatçılar, yönetmenler, gazeteciler, “sahip oldukları yaşam standartlarını kaybetmemek ve konumlarını tehlikeye atmamak için gücün ve iktidarın hizmetinde statükonun devamı için iş birliği yaparlar” (Mora, 2008: 1). Bunlar bir yandan haber için gerekli bilgi, belge ve diğer ihtiyaçları karşılarken diğer yandan aidiyetleri; ideolojik, politik ve sosyal ilişkileri nedeniyle haber aktarımında “aidiyet”lerini ön planda tutatarak ilişki içerisinde oldukları ideoloji ya da gruba hanel getirmek istemezler. Bu noktada, haberin gerçekleri yansıtmaya özelliği ikinci plana itilir ve bu seçkinler kendi kapılarının menfaatini öncelerler. Oysa “savaş gazeteciliği”nin aksine “barış gazeteciliği” kurban odaklıdır ve dolayısıyla tüm tarafların sesini duyurmakla çatışma yönetimine katkı sunar (Borchard & W. Bulla, 2010). Burada “söylem düşkünleri”⁴ de haberde kendilerine yer bulurlar. Savaş gazeteciliğinde ise şiddete ve çatışmaya yönelik haberler yapılarak izleyicinin çatışmalara olan ilgisi artırılır ve onlara bir anlamda şiddete karşı şiddetle cevap vermenin gereği anlatılır (Keeble, Tulloch, & Zollmann, 2010).

Gazetecilik faaliyetlerinin “seçkinler” etrafında dönmesinin, muhabirlerin içinde yaşadıkları toplumun değerlerinin ve devletsel güdülerin de etkisi vardır. Şüphesiz bunu McQuail’in, medyanın görevini nasıl yaptığı ve politikayla ilişkisindeki işleyişi anlatmak için kategorize ettiği kuramlardan biri olan *gelişme aracı kuramı* bağlamında da değerlendirmek mümkündür (McQuail, 2010). Çünkü bu kuramda ulusal yapılanma önemlidir ve bu yapılanmada iletişimcilerin rolü büyüktür. Medya profesyonelleri burada milli politikaya paralel hareket ederler ve dolayısıyla savaş esnasında söylem düşkünleri ve seçkinlerine eşit

³ Medyanın haber aktörü ya da kaynağı olarak içeriklerinde sıklıkla yer alan siyasi, askeri ve ekonomik alandaki iktidar seçkinlerinin yanı sıra, medyanın söylem üretiminde tematik yapının uygulanmasına katkı sağlayan sembolik seçkinlerin tümüdür. Politikacılar, ünlüler, güvenlik görevlileri bu anlamda söylem seçkinidirler.

⁴ Medyada seçkinlerin aksine daha az yer bulan sıradan halkı ifade eden bir havramdır. Bu nedenle medya tarafından her zaman hedef kitle konumunda kalan, suskun ve görünmez kabul edilen kitledir.

derecede yer vermek ya da “mağdur odaklı” habercilik yerine milli değerleri üstüne tutacak bir tavır içerisinde olmakla kendilerini sorumlu hissederler. Medya; milli ve toplumsal menfaatleri öncelemediği takdirde, gelişme politikalarıyla ters düştüğü gerekçesiyle, kısıtlamaya maruz bırakılabilir. Bu nedenle gazeteciler enformasyon aktarırken sosyal, politik ve askeri kültürü göz önünde bulundurmamak zorundadırlar.

Söz konusu milli ve manevi menfaatler göz önünde bulundurulduğunda gazeteci haberi doğrudan iletmek yerine, elitler ile iliştilmiş bir gazetecilik (Lewis, Brookes, Mosdell, & Threadgold, 2006) performansı sergiler (embedded journalism)⁵ ve bu nedenle haberi etik ilkeler doğrultusunda hazırlamak yerine, kendisini çatışmanın önemli bir tarafı olarak duygusal ve ideolojik motivasyonla hareket eder. Böyle bir zamanda medya organizasyonları resmi söylemi haberleştirmeye kendini daha yatkın bulur çok nadiren bağımsız bilgi paylaşımı yaparlar. Elitler de gazetecileri ve medya içeriğini yönetme konusunda daha aktif bir rol alır ve gerektiğinde habercilik faaliyetlerini kısıtlama yoluna girerler. Bu kısıtlama, çoğunlukla, aksi beyanda bulanacak mağdurların haberde yer almaması, muhalif seslerin dikkate alınmaması ve haber içeriğini bir halkla ilişkiler ve reklamcılık kampanyası olarak suiistimali şeklinde kendini gösterebilir (Wolfsfeld, 2004: 163).

Türkiye kontekstinde barış gazeteciliğinin çatışma yönetimi ya da uzlaşımın inşası ile örtüşmeyen örneğine toplumsal çatışma etrafında cereyan eden olaylara ait haberlerde bulmak mümkün görünmektedir. Söz konusu haber içeriklerinde gazeteciler daha çok resmi elitlerin ifadelerine başvurmakta, mağdurların ifadeleri ve şahitlikleri göz ardı edilmektedir. Şehit haberlerin aktarımı da bu bağlamda, daha geniş kitlelerin dikkatini çekecek şekilde sansasyonel biçimde, ekonomik getirisi düşünülerek tasarlanıyor izlenimi vermektedir (Alankuş, 2017). Milliyetçi duyguların yoğunlaştığı dönemlerde haberin manşetten verilme formları da değişmektedir. Medya toplumsal duyarlılığın yoğun olduğu tartışmalarda dahi hassasiyeti motive edecek bir ton kullanabilmekte, tarafsızlık yerine yaygın ideolojiyi yüceltebilmekte ve kutuplaştırmanın muhtemel sonuçlarını göz ardı edebilmektedir. Bu nedenle, yapısındaki karmaşıklık sebebiyle çatışmanın çözümü daha geniş bir iletişim perspektifine muhtaç görünmektedir.

⁵ İliştirilmiş gazetecilik, muhabirlerin özellikle savaş alanlarında kolluk kuvvetleriyle birlikte hareket etmeleri ve hadiselere onların gözünden bakmaları için kullanılmıştır. Şüphesiz bunu “tek taraflı” gazetecilik olarak, politik ya da ideolojik bağımlılığa da genişletmek mümkündür.

Sonuç Yerine: Polarizasyon Ortamında Olanak ve Öneriler

Barış gazeteciliğinin hem literatürel tartışmaları hem de özellikle Türkiye'deki pratik uygulamaları, toplum içinde ve daha üst düzeyde şiddet içerikli söylemlerin analizine yardım etmemektedir. Bir yandan gazetecilerin genel değerlendirmesi gibi algılanan sorunlu tarafgirliğin daha hızlı bir biçimde belirlenmesine yardımcı olurken, diğer yandan çatışmanın gizemini ortaya çıkaracak ve tarafların çeşitli suçlarla damgalayacak hikâyeleştirmeyi engellemektedir. Böyle bir haber üretimi de çatışmaya daha yapıcı bir yaklaşım yol açmaktadır. Bu nedenle barış gazeteciliği diğer bir yandan hikâyeyi oluşturan bilgi, belge, bakış açısı, yorum gibi unsurları nasıl daha iyi ve etkin kullanılacağı ile ilgili geleneksel gazetecilikten bir adım daha önce hassasiyeti zorunlu kılıyor görünmektedir.

Çünkü çatışma yönetimine dair habercilik, bütün formlarında aslında objektifliğin, doğruluğun, teyidin üstün tutulduğu kaliteli gazeteciliği hedeflemektedir. Ne var ki, ulusal güvenlik tartışmaları ve habercilik arasındaki ilişkide de yoğunlukla vurgulandığı gibi barış gazeteciliğinin anlamlı bir biçimde uygulanabilirliğini vaka bazlı ele almak mümkündür. Zira farklı çatışmalar farklı medya yaklaşımları gerektirebilir ve bu da barış gazeteciliğinin değişken uygulamalarını ortaya çıkabilir. Diğer yandan her habere barış gazeteciliği açısından yaklaşmak yanlış olabilir. Bazı hadiseler sadece profesyonel gazetecilikle topluma yeterli bilgi aktarılırken, kutuplaşma ve çatışma detayları içeren haberlerde barış gazeteciliğine taraf davranmak daha anlamlı bireysel ve toplumsal sonuçlar ortaya çıkarabilir. Farklı çatışmaların da kendi içlerinde değişken anlatım biçimleri vardır. Bu nedenle muhabirlerin de değişken durumlarla başa çıkmasının en önemli yollarından biri barış gazeteciliği örneklerini dikkatlice analiz etmeleri ve akademik destekle yeni tematik yazılı ve görsel biçimler geliştirebilirler.

Yukarıda aktarılan gazetecilik faaliyetlerine farklı yaklaşımlar, haber üretiminin de birçok biçimde yapılabileceğini anlatmaktadır. Bu nedenle muhabirler, özellikle fiziki çatışmanın ya da politik kutuplaşmanın olduğu yerlerde barış gazeteciliğinin önemli bir haber aktarım yolu olduğunu bilmelidirler. Barış gazeteciliğinin temel yaklaşımı şiddetin ol(a)mayacağını söylemek ya da dünyadaki çatışmaları görmezden gelmek değildir. Aksine, çeşitli gündem ve sorunlar nedeniyle çatışmaların olabileceği ancak şiddet dışında bir çözümün de mümkün olduğunu söylemektir.

Bazı zamanlarda çatışmanın çözümünün toplumsal uzlaşısı için en önemli öncelik olduğunu not etmek gerekir. Bu nedenle tarafsızlığın kamuflajıyla gerçekleri haberde vermekten kaçınmak daha ciddi menfi sonuçlar ortaya çıkaracaktır. Barış gazetecisi bu bağlamda, haber yapma eyleminin bir seçimler sürecinden ibaret olduğunu bilir. Vakanın karmaşıklığı politik, ekonomik ya da baskı gibi nedenlerle haberin kaynağını sadece bir taraftan

seçmek, daha açık bir ifadeyle yalnız mağdurlara ya da resmi bilgiye dayanmak yanlıştır. Çünkü insan haklarının tehlikede olması, kurbanların daha ileri düzeyde olumsuzluklarla karşılaşması ihtimali, haberde “yansız” olma tutkusunu geri plana atmalıdır. Bu nedenle gazetecilerin özellikle *aland* savaş ve barış haberciliği ile ilgili eğitilmesi, onlara çatışmanın çözümündeki rolü fark etmelerini sağlayacak isteyerek ya da istemeyerek şekillendirmek zorunda kaldıkları etkinin pozitif evrilmesine olanak verecektir. Devere'nin ifadesiyle; muhabirlerin çatışmanın çözümündeki hassas habercilik anlayışları onların daha önce öğrendikleri geleneksel değerlere mesafe almasını zorunlu kılmaz. Barış gazeteciliği “kaliteli gazetecilik” denilen öğretiyle çelişmez fakat aksine onu bir adım daha öne götürerek uzlaşya yönelik bir sorumluk katar (Devere, 2017: 141).

Bununla birlikte, haber sosyolojisinin temel tartışma alanlarından olan *gündem belirleme, çerçeveleme, rızanın imalatı* gibi kavramsallaştırmalara bakıldığında, bir gazetecinin önemle dikkate alması gerektiği husus, medya içeriğini etkilemeye çalışan hemen her resmi ya da gayri resmi kurumun kendine ait bir gündemi olduğu ve o gündem doğrultusunda haber biçimlerini yönlendirmeye çalıştığı gerçeğidir. Bu nedenle haber üreticilerinin, çatışmanın çözümünde etkin rol alabilmesi için, politik, resmi, şiddet gruplarının ya da kolluk kuvvetlerinin gündemi özelinde değil yaşanan mağduriyetler ve acılar etrafında gerçekleri çok yönlü aktarmayı seçer. Çatışmanın sadece resmi organlar ve yerel halk arasında değil, aynı zamanda mahallî gruplar arasında olabileceği ihtimalini göz önünde bulundurarak kültürel farklılıkları, etnik hassasiyetleri, çok sesliliği dikkate alır. Aslında barış gazetecisi için çok sert bir kötü ya da iyi ayrımı yoktur. Bütün taraflara şüpheyle, temkinli ve esnek yaklaşarak gerçeklere ulaşmaya çalışır ve metin içeriğinde, kamera kadrajında herhangi bir tarafa ya da bireye zarar vermemeyi dikkate alır ve dolayısıyla neyi manşete alması gerektiğini bilir (Şen, 2013). Diğer yandan, medyanın, bu bağlamda sorumluluk içeren davranışlarından biri de çatışmayı daha ilk andan itibaren tarafsız bir biçimde haberleştirmek ve ilk işaretleri sunarak, vahim sonuçlara yol açmadan taraflar arasında erken uzlaşyayı mümkün kılmaktır. Belki de bu çerçevede medyanın mevcut özelliklerine bir diğeri daha eklenerek çatışmaları aktarabilmesi için gerekli desteğin ve özgür ortamın devlet erkanı tarafından sağlanması gerekmektedir. Böylece gazeteciler çatışmanın çözümü için daha hassas davranabilecek, nesnel bir habercilikle toplumsal kaosun ortaya çıkmamasına katkıda bulunacaktır.

Yine de çatışmanın çözümüne yönelik tavır ve kültür medya mensuplarınca benimsenmezse toplumdaki kutuplaşmanın hoşgörü seviyesine indirilmesi hepten zorlaşacaktır. Özellikle Türkiye gibi hassas zamanlardan ve olaylardan geçen topraklarda toplumun politik dilden etkilenip “bizler” ve “onlar” söylemiyle “düşmanlaştırdığı azınlıklar ve

farklılıkların *pozitif entegrasyonu* barış gazeteciliği kültürünün yokluğuyla imkânsızlaşacak, ötekileştirme hiç bitmeyen bir tavır olarak kalmaya devam edecektir. İlkesel doğrular ve uzlaştırma kültürü tam olarak benimsenmediği için, belli bir zaman barış gazeteciliği devam ettirile de hak haberciliğini, etik değerleri, mağdur konumlandırılmasını tam olarak öğrenememiş ve haber hikâyelerine çok yönlü bakamayan gazetecilerin ağırlıklı olduğu ülkelerde ilk çıkmazla karşılaşıldığında, medya profesyonelleri çatışma ve suçlama diline yeniden hızlıca dönüş yapabiliyorlar.

Şüphesiz bütün bu dilemmalardan bahsederken Türkiye’de haber üretiminin eşik bekliliği, siyaset medya ilişkisi, haber odasındaki tek taraflılık gibi sorunları ve gazetecilerin karşılaştığı baskı, ekonomik problemler, düşünce ve ifade özgürlüğüne dair kaygılar ve yoğun mesailer gibi hususlar barış gazeteciliğinin çok da kolay uygulanamayacağını gösterir biçimdedir. Buna rağmen, yeni medyanın sağladığı imkânlar barış gazeteciliğinin daha az sorunla karşılaşarak daha büyük kitleye ulaşacağı umudunu artırmaktadır. Ne var ki *teyit.org* ve/veya *bianet* gibi haber doğrulama yahut alternatif habercilik platformları olsa da geleneksel haberciliğinin etkisinin toplumun gündemini daha çok etkilediğini ifade etmek yanlış olmayacaktır. Bu nedenle, internet haberciliği ya da yurttaş gazeteciliği ülkemizde bilginin hızlı dolaşımını ve içeriğini pozitif anlamda değişimini etkiliyor görünse de büyük medya organlarında çalışan haber üreticilerinin mezkûr kaygıları giderilmediği ve her durumda iş güvencesi sağlanmadığı takdirde; yaygın ideolojik, dini, kültürel ve politik düşünceye karşı koyan bir habercilik ihtimali zor görünmektedir.

Son olarak; haber üretimi, özellikle savaş/şiddet muhabirliği, genel anlamıyla iki taraftan bahsederken; barış gazeteciliği olaylara daha geniş bir açıdan bakmayı yeğler. Onun için sadece iki taraf yoktur; çatışmanın nedenlerini, ortamını ve çok yönlü etkileşimini dikkate alır ve barışın da de daha geniş alanda etkisinin olacağını planlayarak hak ve çözüm odaklı olamaya özen gösterir. Bu nedenle, barışın inşasında ve şiddetle mücadelede sadece gazetecilik değil, diğer iletişim metot ve kuramlarından da faydalanılması gereği açıktır. Burada belki de önemli olan, iletişim sürecinin tek taraflı olarak sadece marjinal gruplar ya da şiddet içerikli eylemlerle kendilerini ifade eden bireylerin yönelik olamaması, aksine onları aktif olarak bu sürece dahil edilmesidir. Böylelikle çatışmanın çözümünün ve karşılıklı diyalogun zannedildiğinin aksine zor olmadığı, iletişimin önündeki bariyerlerin aşılabileceğini anlatmak daha kolay olacaktır.

KAYNAKÇA

- Abu-Nimer, M. (2013). Religion and Peacebuilding. R. M. Ginty içinde, *Routledge Handbook of Peacebuilding* (s. 69-80). London: Routledge.
- Akanni, T. M. (2018). In Search of Women-Supportive Media for Sustainable Development in Nigeria. A. Salawu, & O. Toyosi içinde, *Exploring Journalism Practice and Perception in Developing Countries* (s. 126-149). Hershey: IGI Global .
- Alankuş, S. (2017, Nisan 23). Barış gazeteciliği tutarlılık gerektirir. (D. DEMİRKENT, Röportaj Yapan) <http://ayrintidergi.com.tr/baris-gazeteciligi-tutarlilik-gerektirir-sevda-alankus-ile-soylesi/> adresinden alındı
- Allan, S. (2012). Citizen Journalism and the Rise of “Mass Self-Communication”: Reporting the London Bombings. M. Wall içinde, *Citizen Journalism: Valuable, Useless, or Dangerous?* (s. 11-26). London: International Debate Education Association.
- Althusser, L. (1970). *On The Reproduction Of Capitalism: Ideology And Ideological State Apparatuses* . London: Verso.
- Borchard, G. A., & W. Bulla, D. (2010). *Journalism in the Civil War Era*. New York: Peter Lang.
- Bourdieu, P. (1998). *The State Nobility: Elite Schools in the Field of Power*. Stanford : Stanford University Press.
- Brodzinsky, S. (2017, Haziran 27). 'Welcome to peace': Colombia's Farc rebels seal historic disarmament. [theguardian.com: https://www.theguardian.com/world/2017/jun/27/colombia-farc-weapons-war-government](https://www.theguardian.com/world/2017/jun/27/colombia-farc-weapons-war-government) adresinden alındı
- Chomsky, N. (2010). *9-11: Was There an Alternative?* New York: New York Univeristy Press.
- Chomsky, N., & Herman , E. (1998). *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media*. Toronto: Pantheon.
- D'Angelo, P., & Kuypers, J. (2010). *Doing News Framing Analysis: Empirical and Theoretical Perspectives*. London: Routledge.
- Devere, H. (2017, 10 25). Is Peace Journalism the Moral Responsibility of War? O. Urbain içinde, *Risk and Uncertainty: Understanding and Dialogue in the 21st Century* (s. 141). London: Routledge. Conflict & Communication. adresinden alındı
- Devere, H. (2017). Is Peace Journalism the Moral Resposnsibility of War Journalists? O. Urbain içinde, *Risk and Uncertainty: Understanding and Dialogue in the 21st Century* (s. 141). London: Routledge.

- Galtung, J. (1996). *Peace by Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilization*. London: SAGE Publications .
- Galtung, J. (1996). *Peace by Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilization*. London: Sage.
- Galtung, J. (2006). Peace Journalism as an Ethical Challenge. *Global Media Journal*, 1-5.
- Gibbs, C. K., & Warhover, T. (2002). *Getting the Whole Story: Reporting and Writing the News*. New York: The Guilford Press.
- Hallin, D. C. (1989). *The Uncensored War* . California: University of California Press.
- Hashim, A. (2014, Mayıs 27). *India-Pakistan relations*. aljazeera.com: <https://www.aljazeera.com/indepth/spotlight/kashmirtheforgottenconflict/2011/06/2011615113058224115.html> adresinden alındı
- Hawkins, V. (2011). Peace Process or just Peace Deal? The Media's Failure to Cover Peace. I. Seaga, J. Lynch, & R. Hackett içinde, *Expanding Peace Journalism: Comparative and Critical Approaches* (s. 261-284). Sydney: Asutralia.
- Hess, K., & Waller, L. (2017). *Local Journalism in a Digital World*. New York: Palgrave.
- Jimoh, J., & Kayode, J. (2018). Imperative of Peace and Conflict Sensitive Journalism in Development. A. Salawu, & T. Owolabi içinde, *Exploring Journalism Practice and Perception in Developing Countries* (s. 150-171). Hershey: IGI Global.
- Katovsky, B., & Carlson, T. (2003). *Embedded: The Media at War in Iraq*. Lanham: The Lyons Press.
- Keeble, R. L., Tulloch, J., & Zollmann, F. (2010). *Peace Journalism, War and Conflict Resolution*. Brussels: Peter Lang.
- Lewis, J., Brookes, R., Mosdell, N., & Threadgold, T. (2006). *Shoot First and Ask Questions Later: Media Coverage of the 2003 Iraq War*. New York: Peter Lang.
- Loyn, D. (2007). Good journalism or peace journalism? *conflict & communication online*, 1-10.
- Loyn, D. (2007). Good journalism or peace journalism? *conflict & communication online*.
- Lynch, J. (2008). *Debates in Peace Journalism*. Sydney: Sydney University Press.
- Lynch, J., & Galtung, J. (2010). *Reporting Conflict: New Directions in Peace Journalism (New Approaches to Peace and Conflict)* . Brisbane: University of Queensland Press.
- Lynch, J., & McGoldrick, A. (2005). *Peace Journalism*. Stroud : Hawthorn Press.
- McCluskey, M. (2017). *News Framing of School Shootings: Journalism and American Social Problems*. New York: Lexington Books.

- McCombs, M. E., & Shaw, D. (1972). The Agenda Setting of Mass Media. *The Public Opinion Quaterly*, 176-187.
- McQuail, D. (2010). *Mass Communication Theory*. London: Sage.
- Mora, N. (2008). Medya, toplum ve haber kaynağı olarak sembolik seçkinler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1-25.
- Mora, N. (2011, Ocak 03). *Haberin Sosyolojik Boyutu: Kamusal Söylemin Üretimi ve Kamuoyu Oluşumu*. dorduncukuvvetmedya.com: <http://www.dorduncukuvvetmedya.com/medya-arastirmalari/2830-haberin-sosyolojik-boyutu-kamusal-soylemin-uretimi-ve-kamuoyu-olusumu.html> adresinden alındı
- Musa, B. A. (2011). Media Ethics and Human Rights Education in Post-Conflict Africa. B. A. Musa, & J. Domatob içinde, *Communication, Culture, and Human Rights in Africa* (s. 69-82). Plymouth: University Press of America.
- Niblock, S., & Machin, D. (2006). *News Production: Theory and Practice*. London: Routledge.
- Orwenjo, D., & Oketch, O. (2016). *Political Discourse in Emergent, Fragile, and Failed Democracies*. Hershey: Information Science.
- Ottosen, R. (2017). Video Games as War Propaganda: Can Peace Journalism Offer an Alternative Approach? M. Tehranian içinde, *Peace Journalism in Times of War: Volume 13: Peace and Policy* (s. 93-110). London: Routledge.
- Ridout, T. N. (2012). *New Directions in Media and Politics (New Directions in American Politics)*. London: Routledge.
- Roach, C. (1993). *Communication and Culture in War and Peace*. London: Sage.
- Roy, S., & Shaw, I. (2016). *Communicating Differences: Culture, Media, Peace and Conflict Negotiation*. New York: Palgrave.
- Sciolino, E. (1994). *Israel and Jordan Agree to Call off a State of War That has Endured 46 Years*. nytimes.com: <https://www.nytimes.com/1994/07/25/world/israel-and-jordan-agree-to-call-off-a-state-of-war-that-has-endured-46-years.html> adresinden alındı
- Sharp, S. (2014). *Journalism and Conflict in Indonesia: From Reporting Violence to Promoting Peace*. London: Routledge.
- Spencer, G. (2005). *The Media and Peace: From Vietnam to the 'War on Terror'*. New York: Palgrave.
- Sterling, C. H. (2009). *Encyclopedia of Journalism*. London: Sage.
- Şen, F. (2013). Medyanın Savaş Söylemleri: Bariş Gazeteciliği Perspektifinden. *Selçuk İletişim*, 164-175.

- Tripelli, G. (2016). *Media and Peace in the Middle East: The Role of Journalism in Israel-Palestine*. New York: Palgrave.
- Wolfsfeld, G. (2004). *Media and the Path to Peace*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Youngblood, S. (2016). *Peace Journalism Principles and Practices: Responsibly Reporting Conflicts, Reconciliation, and Solutions*. London: Routledge.